

Економіка: проблеми теорії та практики

Збірник наукових праць

Випуск 56

ДНУ
Дніпропетровськ
2000

Дніпропетровський національний університет

Економіка: проблеми теорії та практики

Збірник наукових праць

Випуск 56

ДНУ
Дніпропетровськ
2000

УДК 336
ББК 65.01
Е 45

Друкується відповідно постанови Вченої Ради Дніпропетровського національного університету.

Головний редактор:

доктор економічних наук, професор Покотілов Анатолій Антонович.

Редакційна колегія:

д.ф.-м.н. Смірнов С.О., д.е.н. Ткаченко В.А., д.т.н. Марюта О.М.,
д.е.н. Сазонець І.Л., д.е.н. Попкова Л.В., д.е.н. Ковальов О.В.,
д.е.н. Берсуцький Я.Г., д.т.н. Морозов Ю.Д., д.е.н. Драгун Л.М.,
д.е.н. Галушко О.С., д.т.н. Тян Р.Б., к.е.н. Коршунов В.І.,
д.е.н. Дорофієнко В.В.

Рецензенти:

Г.М.Биков, доктор економічних наук, професор Українського державного хіміко-технологічного університету;

Г.О. Крамаренко, доктор економічних наук, доцент Дніпропетровської академії управління, бізнесу і права.

Е 45 Економіка: проблеми теорії та практики. Збірник наукових праць.
Випуск 56. - Дніпропетровськ: ДНУ, 2000. - 103 с.
ISBN 966-7191-26-5

В збірнику аналізуються актуальні проблеми економіки.
Для студентів, аспірантів та викладачів вузів.

УДК 336
ББК 65.01

ISBN 966-7191-26-5

© Колектив авторів, 2000

Занько Б.М.

*Київський національний торговельно-економічний університет***ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВЕДЕННЯ ОБЛІКУ ТОВАРІВ НА
ПІДПРИЄМСТВАХ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ**

Реформування системи бухгалтерського (фінансового) обліку є одним із заходів, який сприяє розвитку в Україні ринкових відносин. Для сфери роздрібної торгівлі велике значення мають операції з товарами, тому точність, об'єктивність, ясність і доступність обліку товарних запасів є необхідною умовою ефективного управління торговельним підприємством у нових ринкових умовах.

Як правило, роздрібні торговельні підприємства на протязі місяця ведуть лише вартісний облік реалізованих товарів. При визначенні собівартості реалізованих товарів у відповідності Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 "Запаси", затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 20.10.99 р. № 246, з наступними змінами (далі - П(С)БО "Запаси"), може застосовуватися метод ціни продажу, який ґрунтується на розрахунку середнього проценту торговельної націнки.

Середній процент торговельної націнки у відповідності із п. 9 П(С)БО "Запаси" визначається за результатами звітного місяця. Порядок розрахунку середнього проценту торговельної націнки передбачений п. 22 П(С)БО "Запаси" (1):

$$C_{\text{спр}} = \frac{H_{\text{п}} + H_{\text{н}}}{T_{\text{п}} + T_{\text{н}}}, \quad (1)$$

де $C_{\text{спр}}$ - середній процент торговельної націнки;

$H_{\text{п}}$ - залишок націнок на початок звітного місяця;

$H_{\text{н}}$ - націнки на товари, що надійшли у звітному місяці;

$T_{\text{п}}$ - продажна (роздрібна) вартість товарів на початок місяця;

$T_{\text{н}}$ - продажна (роздрібна) вартість отриманих у звітному місяці товарів.

Суми торговельної націнки на реалізовані товари розраховується наступним чином (див. формулу 2):

$$H_p = T_p \times C_{pr}, \quad (2)$$

де H_p - сума торговельної націнки на реалізовані товари;

T_p - продажна (роздрібна) вартість реалізованих у звітному місяці товарів;

C_{pr} - середній процент торговельної націнки.

У тому випадку, коли на роздрібному торговому підприємстві протягом місяця мало місце інше вибуття товарів, то передбачений відповідно до П(С)БО "Запаси" алгоритм розрахунку суми торгової націнки на реалізовані товари буде недостатньо точним. До іншого вибуття товарів відноситься, зокрема, внутрішнє переміщення товарів (наприклад, передача товарів із магазину на оптовий склад підприємства), списання нестач товарів тощо. До 2000 р. при розрахунку товарних надбавок на реалізовані товари проводилося коригування на суму іншого вибуття товарів, що було передбачено п. 2.16 раніше діючої Інструкції про порядок заповнення форм річного бухгалтерського звіту підприємства.

У 2000 р. при визначенні суми націнок на реалізовані товари вже застосовується дещо інший алгоритм розрахунку (формули 1 і 2). Проте економічний сенс у коригуванні алгоритму розрахунку на суму іншого вибуття товарів, на нашу думку, безумовно є. З огляду на викладене ми пропонуємо застосовувати наступний алгоритм, який дозволяє скоригувати розрахунок на суму іншого вибуття товарів (див. формулу 3). В результаті буде отримана і більш точна сума націнки, що відноситься до реалізованих за місяць товарів.

$$C_{pr}' = \frac{H_p + H_n - H_v}{T_p + T_n - T_v}, \quad (3)$$

де C_{pr}' - середній процент торгової націнки при наявності іншого вибуття товарів;

H_v - націнки на товари, що відносяться до іншого вибуття за звітний місяць;

T_v - продажна (роздрібна) вартість товарів, що відносяться до іншого вибуття за звітний місяць.

Усі інші показники позначені як у формулі 1.

Крім цього, підприємства роздрібної торгівлі в момент продажу можуть

надавати покупцям знижки на велику кількість придбаного товару, знижки за покупку у вечірні або ранкові години, знижки за продаж у вихідні дні тощо. Можлива також ситуація, коли торгівельне підприємство поряд зі знижками застосовує систему додаткових націнок до роздрібної ціни товару (наприклад, при роботі в нічний час). При цьому, як правило, оцінка вибуття товарних запасів здійснюється за методом ціни продажу.

У П(С)БО "Запаси" при розрахунку суми націнок на реалізовані за місяць товари не передбачено спеціального алгоритму для врахування наданих у момент продажу знижок і додаткових націнок. Внаслідок цього розрахована сума торгівельної націнки на реалізовані товари буде недостатньо точною. З огляду на викладене можна стверджувати про необхідність застосування на роздрібних торгівельних підприємствах такого алгоритму розрахунку суми націнки на реалізовані товари, який би дозволяв враховувати надані покупцям на протязі місяця торгові знижки. Оскільки поряд зі знижками у магазині можуть надаватися і додаткові націнки, ми вважаємо доцільним їх також враховувати в алгоритмі розрахунку.

Більшість роздрібних торгівельних підприємств використовує у своїй діяльності електронні контрольно-касові апарати (ЕККА). При необхідності із пам'яті ЕККА може бути отриманий звіт (далі - Звіт ЕККА), який містить, зокрема, інформацію про:

- загальну суму проданих за період товарів у роздрібних цінах (без врахування знижок і додаткових націнок);

- загальну суму проданих за період товарів у роздрібних цінах, зменшену на суму наданих знижок і збільшену на суму додаткових націнок (фактичний товарооборот);

- загальну кількість і суму наданих за період знижок з роздрібної ціни товару та додаткових націнок.

Таким чином, при необхідності дані Звіту ЕККА можуть бути використані для розрахунку суми націнки на реалізовані товари. Загальною математичною властивістю рівнянь є рівність між їх лівою і правою частинами. Якщо до лівої і правої частини рівняння одночасно додати або відняти одне й те саме число, то рівність не порушиться. Враховуючи це, трансформуємо формулу

2 у таку формулу, яка дозволяє враховувати надані на протязі місяця знижки і додаткові націнки. Для цього суму наданих за місяць знижок (З) віднімемо, а суму додаткових націнок (Н) додамо до лівої і правої частини формули 2:

$$H_p = T_n \times C_{pr} \Rightarrow H_p - Z + H = (T_n \times C_{pr}) - Z + H.$$

Позначимо націнку на реалізовані товари з урахуванням знижок і додаткових націнок як H_p' :

$$H_p - Z + H = H_p'.$$

Тоді алгоритм розрахунку суми націнки на реалізовані товари набуде наступного вигляду (4):

$$H_p' = (T_n \times C_{pr}) - Z + H, \quad (4)$$

де H_p' - сума торгівельної націнки на реалізовані товари в умовах, коли підприємством надаються як знижки, так і додаткові націнки;

T_n - продажна (роздрібна) вартість реалізованих у звітному місяці товарів без врахування наданих знижок і додаткових націнок (отримується зі Звіту ЕККА);

C_{pr} - середній процент торгівельної націнки (розраховується по формулі 1);

Z - сума знижок, що надані покупцям з роздрібною ціною продажу у звітному місяці (отримується зі Звіту ЕККА);

H - сума додаткових націнок на роздрібну ціну, що нараховані за звітний місяць (отримується зі Звіту ЕККА).

Як вказано у п. 22 П(С)БО "Запаси", собівартість реалізованих товарів при застосуванні методу ціни продажу визначається як різниця між продажною (роздрібною) вартістю реалізованих товарів і сумою торгівельної націнки на ці товари. При оцінці вибуття товарів за цінами продажу на підприємствах роздрібною торгівлі необхідно враховувати наступне:

-на протязі місяця реалізовані в роздрібній торгівлі товари з метою контролю за наявністю товарних запасів повинні списуватися з підзвіту матеріально відповідальних осіб у відповідності із продажною ціною;

-собівартість реалізованих за місяць товарів визначається розрахунковим шляхом лише по завершенню звітного місяця;

-при наданні на протязі місяця у момент продажу знижок да додаткових націнок дані для їх відображення у обліку можуть бути отримані зі Звіту ЕККА.

Для роздрібних торгівельних підприємств, що ведуть облік товарів по продажним цінам, порядок бухгалтерських записів при списанні на реалізацію товарів в Інструкції про застосування Плану рахунків, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291, висвітлено недостатньо. В економічній літературі з цього приводу висловлюються різні точки зору. На нашу думку, для підприємств роздрібної торгівлі можна запропонувати наступний порядок відображення в обліку операцій по продажу товарів (в тому числі з урахуванням знижок і додаткових націнок):

-д-т 301 к-т 702 - на суму грошової виручки;

-д-т 902 к-т 282 - на протязі місяця з підзвіту матеріально відповідальних осіб списується вартість реалізованих товарів по цінам фактичного продажу;

-д-т 285 к-т 282 - на суму знижок, наданих за місяць (дані отримуються зі звіту ЕККА);

-д-т 282 к-т 285 - на суму додаткових націнок, наданих за місяць (дані отримуються зі звіту ЕККА);

-д-т 702 к-т 641 - на суму податкових зобов'язань з ПДВ;

-д-т 902 к-т 285 - списується сума торгівельної націнки на реалізовані товари, яка визначена по результатам звітнього місяця (способом "сторно");

-інші бухгалтерські записи здійснюються у звичайному порядку. Варто також відзначити, що третій та четвертий бухгалтерські записи допустимо, на нашу думку, здійснити способом "сторно" у протилежній кореспонденції рахунків.

Таким чином, викладені пропозиції щодо розрахунку реалізованої націнки (формули 3 і 4) дають можливість більш точно обчислити суму націнки на реалізовані товари при наявності на протязі місяця іншого вибуття товарів та надання знижок і додаткових націнок. Запропонований в роботі порядок обліку реалізованих товарів враховує теоретичні і практичні аспекти ведення обліку на роздрібних торгівельних підприємствах, а також сприяє посиленню контролю за наявністю і рухом товарних запасів.